

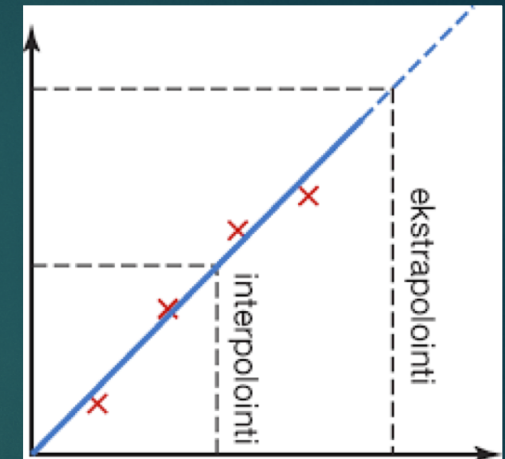

Mallinnus

GRAAFINEN – JA MATEMAATTINEN MALLI

Graafisen mallin käyttö

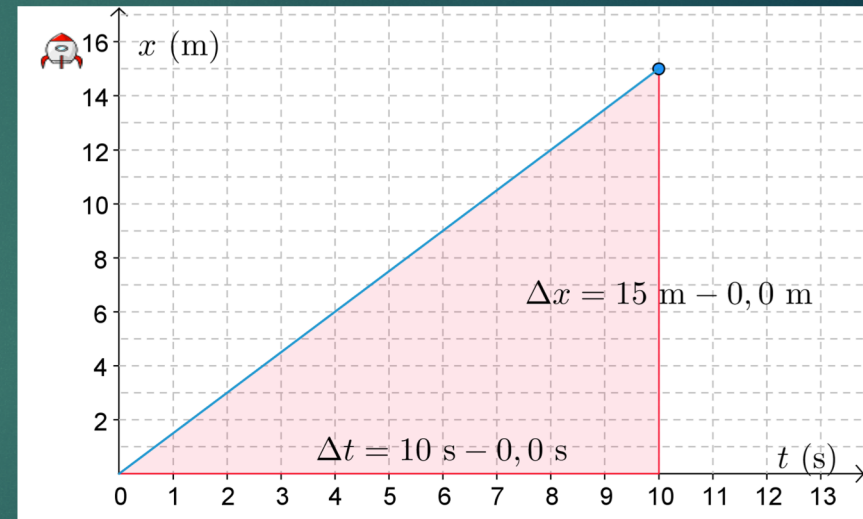
- ▶ Interpolointi = Määritetään arvoja tunnettujen arvojen väliltä
  - ▶ Interpoloinnilla saadaan luotettavia ennusteita suureiden arvoista
- ▶ Ekstrapolointi = Määritetään arvoja alueelta, josta mittaustuloksia ei ole
  - ▶ Perustuu oletukseen, että ilmiön riippuvuus muuttujasta jatkuu samanlaisena mittausalueen ulkopuolellakin
  - ▶ Ekstrapolointi on sitä epätarkempaa, mitä kauemmaksi mittausalueesta mennään
- ▶ Graafinen tasoitus = kuvaaja sovitetaan piirrettäessä mahdollisimman hyvin kulkemaan pistejoukon kautta
  - ▶ Kuvaajaa ei piirretä pisteestä pisteeseen
  - ▶ **Yksittäiset muista tuloksista eroavat selkeät mittausrvirheet hylätään**

(kuvan lähde:
https://peda.net/siikalatva/siikalatvanlukio/oppaineet/fysiikka/wfy9/mappi/g:file/download/4c8998ec57d47a387e47bff6a08ce587bce5e4ea/Graafinen_esitys.pdf)

Koordinaatisto

- ▶ (t,x) -koordinaatisto $\rightarrow$ aika t x-akselille ja paikka x y-akselille
- ▶ Kaikissa seuraavissa kohdissa tarkoitetaan samaa asiaa:
  - ▶ Esitä paikka x ajan t funktiona.
  - ▶ Esitä mittaustulokset (t,x) -koordinaatistossa.
  - ▶ Esitä mittaustulokset t,x -koordinaatistossa.
  - ▶ Piirrä kuvaaja $x = x(t)$.

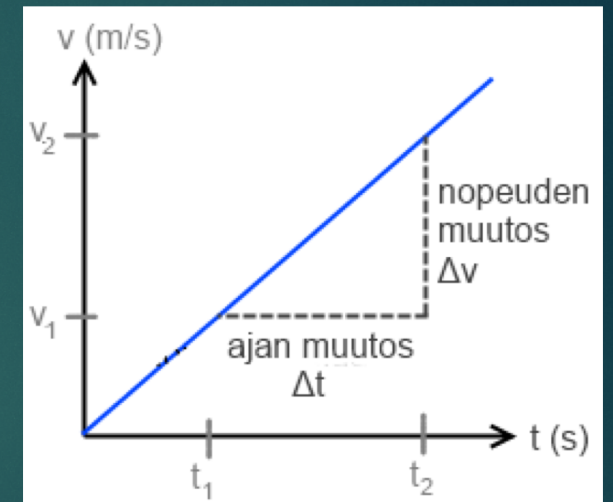
(kuvan lähde: <http://polku.opetus.tv/node/394>)

Matemaattiset mallit ja kulmakerroin

- ▶ Kuvaavat mitattavien ominaisuuksien välisiä riippuvuuksia
  - ▶ Ilmaistaan suureyhtälöiden avulla
  - ▶ Esimerkiksi $m = \rho V$
- ▶ Esimerkiksi yllämainittu massan m ja tilavuuden V riippuvuuden graafinen malli on suora
  - ▶ Kun graafinen malli on suora, on kyseessä **lineaarinen malli**
- ▶ Jos graafinen esitys on suora, ovat molemmat muuttujat (esimerkiksi massa ja tilavuus) suoraan verrannollisia toisistaan
  - ▶ Ts. Kun massa on suoraan verrannollinen tilavuuteen $m \sim V$, voidaan verrannollisuus esittää: $m = kV$, missä k on verrannollisuuskerroin
  - ▶ Verrannollisuuskerrointa kutsutaan suoran fysikaaliseksi kulmakertoimeksi
  - ▶ Jos kahden suureen välistä riippuvuutta kuvaa suora, kulmakerroin määrittää uuden suureen (tässä tapauksessa tiheyden ρ)

Fysikaalisen kulmakertoimen määrittäminen

- ▶ Kun suorasoitus on tehty, valitse suoralta kaksi pistettä (suht. kaukaa toisistaan)
  - ▶ **KULMAKERTOIMEN MÄÄRITYSTÄ EI SAA TEHDÄ ALKUPERÄISTEN MITTAPISTEIDEN AVULLA, VAAN VALITAAN PISTEET SUORALTA**
- ▶ Ota valittujen pisteiden pystysuuntaiset koordinaatit ja vaakasuuntaiset koordinaatit ylös
- ▶ Kulmakerroin saadaan jakamalla pystysuuntaisen koordinaatin muutos vaakasuuntaisen koordinaatin muutoksella
  - ▶ $\frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1}$
- ▶ Kulmakerroin voi olla positiivinen tai negatiivinen

(kuvan lähde
<https://fy01mk.wordpress.com/autor/kahkonen/page/2/>)

Esimerkki kulmakertoimen määrittämisestä

